

O. IVEKOVIĆ, *Djevojčica s knjigom*. Zagreb, Moderna galerija

važnost. Monet i Pissarro najdosljedniji su predstavnici toga pravca, dok su ostali umjetnici ostvarili posebne varijante impresionističkoga slikarstva. I. se u skulpturi javljao rijetko, a bio je prilagođen mogućnostima i svojstvima materijala (*A. Rodin* u Francuskoj, *M. Rosso* u Italiji).

I. su u hrv. umjetnosti pripremila krajem XIX. st. slobodnija strujanja u okviru akademizma (plenerizam), u kojima se osjećaju utjecaji novijega franc. i njem. slikarstva. Oko 1900. tradicionalni postupci obogaćuju se impresionističkim otkrićima, rasvjetljavanjem palete, slobodnijim potezom, neposrednijim doživljavanjem prirode. Plenerizam nije samostalna pojava, često se prožima sa simbolizmom i secesijom, a romantičarski pristup motivu jedna je od njegovih osnovnih značajki. Pleneristi nastoje pomiriti dva suprotna načina, akademski i impresionistički; klas. uloga crteža i prostora nije osporena a boja se oslobađa svoje opisne uloge. U sliku je uvedena prirodna i dnevna svjetlost, tradicionalni smeđi tonalitet ustupio je mjesto smelijim kromatskim odnosima. Najistaknutiji pleneristi bili su *V. Bukovac*, *C. Medović*, *F. Kovačević*, *O. Iveković*, *M. Cl. Crnčić*, *M. Krušlin*. Impresionisti, koji se javljaju nešto kasnije, još dosljednije unose novine u suvremeno slikarstvo. Motive iz prirode rastvaraju u svjetlosti, u dinamičnome ritmu nepravilnih, živih poteza i obojenih mrlja. Hrv. se impresionisti školuju u Münchenu, najprije kod A. Ažbëa, a potom na Akademiji poslije koje odlaze u Pariz. U Münchenu osim njemačkih, posredno ili neposredno, primaju i franc. utjecaje. Vlastitu inačicu impresionizma iznalazi 1897/98. *E. Vidović* u dodiru s tal. pejzažistima (*L. Nono*, *P. Fragiaco*).

I. se u hrv. slikarstvu pojavio sa zakašnjenjem i nije se razvio kao neki kasniji smjerovi (ekspresionizam). Morfološki se ipak može govoriti o njegovu realističkome, naturalističkome i simbolističkome obliku, pa i o određenim »apstraktnim« nastojanjima (*E. Vidović*). I nestaje oko 1920. a obnavlja se pod utjecajem postimpresionizma (*P. Bonnard*, *E. Vuillard*) u intimističkome i kolorističkome slikarstvu četvrtoga i petoga desetljeća. Gl. su predstavnici te struje: *S. Aralica*, *V. Parać*, *A. Motika*, *Lj. Šestić*. Kod *E. Vidovića* zapaža se impresionizam i u njegovim kasnim pejzažima (*»Jutro u Trogiru«*, 1951), a i pripadnici lirske apstrakcije u šestome desetljeću duguju mu neke od svojih osobina.

LIT.: *Lj. Babić*, Umjetnost kod Hrvata, Zagreb 1943. — *G. Gamulin*, Impresionizam, Pogledi, 1953, 9–10. — *I. Zidić*, Slikari čistog oka — neke težnje u slikarstvu četvrtog desetljeća, u katalogu: Ekspresionizam boje — Poetski realizam, Beograd 1971. — *B. Gagro*, Putevi modernosti u hrvatskom slikarstvu, u katalogu: Počeci jugoslovenskog modernog slikarstva 1900–1920, Beograd 1973. — *G. Gamulin*, Hrvatsko slikarstvo XX stoljeća, Zagreb I, 1987; II, 1988. R.

IMPRESSO (CARDIUM) KERAMIKA, kultura starijega neolitika, rasprostranjena po mediteranskim zemljama; proširena po cijeloj I jadranskoj obali, zahvaća otoke i primorske krajeve, a manifestira se i u unutrašnjosti. Dosad je evidentirano 40-ak nalazišta, većim dijelom u spiljama i na otvorenim prostorima. Najpoznatija su: Jami na Sredi (Cres), Vela spilja (Lošinj), Crvena stijena (iznad Trebišnjice), Markova spilja (Hvar), Zelena

N. MAŠIĆ, *Slikar*. Zagreb, Moderna galerija

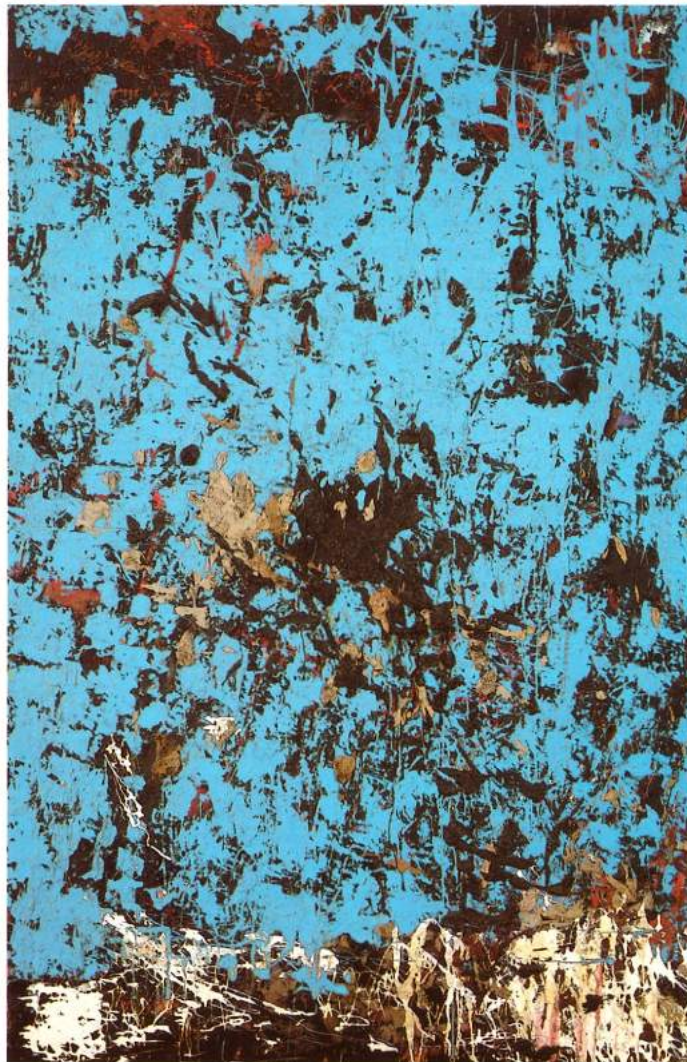
INFORMEL, *Površina sa sedam rupa* (1961), djelo I. Gattina

pećina (iznad izvora Bune), Smilčić (kraj Zadra), Danilo (kraj Šibenika), Bribir, Nin, Gudnja (Pelješac) i dr. U razvitku te keramike razlikuju se tri stupnja, a pretpostavlja se da je prvi stupanj nastao na mezolitičkom supstratu. Osnovni oblici nađene keramike su kuglaste ili polukuglaste posude, duboke bikonične i plitke zdjele, veliki lonci ovalnih oblika. Ukrašavanje se izvodilo štipanjem, žigosanjem i tzv. »a trēmolo« tehnikom.

LIT.: V. Miroslavljević, *Impresso-cardium keramika na otocima Cresa, Lošinja i Krka*, Arheološki radovi i rasprave, II, Zagreb 1962. — Š. Batović, *Stariji neolit u Dalmaciji*, Zadar 1966. — A. Benac, *Mladi praistorijski periodi u Crvenoj stijeni*, u zborniku: *Crvena stijena*, Nikšić 1975. — Š. Batović, *Jadranska zona*, u knjizi: *Praistorija jugoslavenskih zemalja*, II, Sarajevo 1979. — B. Čećuk, *Prilog proučavanju keramike impresso-cardium na otocima Lošinju i Cresu*, u knjizi: *Arheološka istraživanja na otocima Cresu i Lošinju*, Zagreb 1982. B. Čk.

INFORMEL, izraz kojim se određuje šire shvaćanje umjetnosti karakteristično za razdoblje neposredno nakon II. svj. r. u Europi, otprilike do 1960, a predložio ga je franc. kritičar M. Tapié uz izložbu »Véhémences Confrontées« u Parizu 1951. I. znači razgrađivanje forme, negiranje tradicionalne kompozicije i slikarskoga postupka. U traganju za naglašenim dramatičnim efektima slikarske površine, slikari informela upotrebljavaju različite materijale (smola, pijesak, gips, cement, odbačene tkanine). Tijekom 50-ih godina i. postaje središnja umjetnička pojava (XXIX. bijenale u Veneciji, 1958); najčešće se veže uz slikarstvo antiikoničnoga koncepta Wolsa, J. Fautriera, J. Dubuffeta, H. Michauxa, A. Tápiesa, G. Mathieua, A. Burrija te grupe »COBRA«. Poetikom i kritičkom interpretacijom informela bavili su se C. Argan, U. Eco, G. Dorfler, M. Tapié, M. Ragon.

I. se u hrv. umjetnosti pojavljuje 1956. u djelu slikara I. Gattina. Između 1958—63, u okviru apstraktnih tendencija u hrv. umjetnosti postaje gotovo dominantan slikarski izraz. Usvaja ga čitav niz umjetnika: F. Kulmer, Š. Perić, Đ. Seder, M. Jevšovar, V. Kristl, A. Kinert, O. Petlevski, T. Hruškovec, E. Feller. U okviru grupe »Gorgona« (od 1959) i grupe »Mart« postoji također zanimanje za i., poglavito u slikarstvu Đ. Sadera i M. Jevšovara. Među kiparima koji se približuju poetici informela ističu se D.

INFORMEL, *Plava slika* (1959/60), djelo F. Kulmera. Zagreb, Moderna galerija

Ždžamonja i S. Luketić. I. su u Hrvatskoj kritički interpretirali V. Horvat-Pintarić, I. Zidić i D. Horvatić a sinteze su pisali J. Denegri i Z. Rus.

LIT.: M. Tapié, *Un art autre*, Paris 1952. — G. C. Argan, *Materija, tehnika i povijest u informelu*, Književnik, 1961, 24. — Posle 45 — umetnost našeg vremena, I, Ljubljana 1972. — J. Denegri, *Kraj šeste decenije: Enformel u Jugoslaviji — Situacija u Zagrebu*, u katalogu: »Jugoslavensko slikarstvo šeste decenije«, Beograd 1980. — *Isti*, *Informel 1956—1962* (katalog), Zagreb 1977. — M. Šolman i Z. Rus, *Apstraktne tendencije u Hrvatskoj 1951—1961* (katalog), Zagreb 1981. — Z. Rus, *Apstraktna umjetnost u Hrvatskoj*, I, Split 1985. Ž. Kć.

INICIJAL → ILUMINACIJA

INKRUSTACIJA, vrsta arhit. dekoracije; ukrašavanje vanjskih i unutrašnjih zidova (ploha) pločama od skupocjena materijala (mramor, raznobojni kamen). Inkrustacijom se naziva i umetanje finijih materijala u jednostavniju podlogu (zlato, srebro, paste); sličan je postupak → *intarzi-ja*. I. se pojavljuje već na neolitičkoj keramici, a osobito je poznata u eneolitičkoj vučedolskoj kulturi. Kamena inkrustacija česta je u ant., srednjovjekovnoj (*marmorarii romani*), renesansnoj i baroknoj umjetnosti. Ploče od mramora ili raznobojna kamena u obliku kvadrata, pravokutnika, romba i sl. poredane su tako da tvore ornamentalne motive; upotrebljavaju se na crkv. namještaju (tabernakuli, biskupske stolice, oltari) i u graditeljstvu (stupovi, zidovi). Vredniji su primjerci donja zona u apsidi Eufrazijeve bazilike u Poreču i mnogi retabli u crkvama duž jadranske obale.

J. Bil.

INKUNABULE, najstariji proizvodi tiskarstva od njegovih prvih početaka (oko 1445) do otprilike 1500. U kulturnoj povijesti važne su ne samo zbog svojega sadržaja, tj. tekstova i pisaca koje donose, već isto tako kao spomenici tipografske umjetnosti i knjižne opreme.

U Hrvatskoj se i. pojavljuje već u doba njihova nastanka. O tome svjedoče ušćuvani popisi knjiga nekoliko javnih i priv. knjižnica toga vremena, potom činjenica da je petnaestak naših pisaca objavilo svoje radove u to doba (Nikola Modruški, Juraj Šižgorić, Šimun Hvaranin, Koriolan Čipiko, Šimun Paskvalić, Luka Tolentić, Andrija Jamometić, Juraj Dragišić, Martin